

УДК 378.147.091.3:001]:338.48

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-19-26>

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ТУРИЗМІ ТА ГОСТИННОСТІ ПІД ЧАС НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМУ

Л. В. Безкорвайна

ORCID 0000-0001-9502-9604

П. Ф. Пиптюк

ORCID 0000-0002-8188-2046

В. Р. Наздровецька

ORCID 0000-0002-7212-1652

У статті досліджується проблема методології наукових досліджень в туризмі та гостинності в ході написання кваліфікаційних робіт майбутніх фахівців із туризму в їх професійній підготовці в закладах вищої освіти. Підкреслюється значення фахової підготовки майбутніх фахівців із туризму до професійної практики, що помічається на таких ролях, як: суспільна – піднесення туризму як соціально-економічної інфраструктури, міжнародних взаємозв'язків та кооперації; культурологічна – зріст гармонійної, полікультурної людини із цільним науковим світосприйманням щодо всесвітнього, інтернаціонального призначення туризму в культурній солідарності людськості; особистісна – інтелектуальний, психологічний, професіональний розвиток, становлення національної свідомості; гуманітарна – піднесення творчого резерву особистості, ерудиції, стремління до самовдосконалення, розповсюдження знань; політична – усвідомлення професії в туризмі як дієвого засобу збереження миру й злагоді суспільства. Показано, що методологія є системою наукових принципів, підходів, прийомів, методів, методик, завдяки яким відбувається організація наукового дослідження майбутніх фахівців із туризму. Від точного, належного відбору принципів, підходів, прийомів, методів, методик, залежать наслідки наукового пошуку, аргументація гіпотези, реалізація дослідницьких завдань та досягнення мети наукової роботи. Доведено, що виконуючи будь-який вид діяльності самостійно, приміром й кваліфікаційну роботу, майбутні фахівці з туризму набувають здатності брати власну відповідальність за результати; незалежно вирішувати задачі; добувати конструктивні

вирішення проблемних питань та вихід із кризових становищ; креативно й творчо думати та діяти.

Ключові слова: професійна підготовка, методологія наукових досліджень, туризм та гостинність, наукова діяльність, кваліфікаційна робота, майбутній фахівець із туризму.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Нині чимале залучення людей до практики в індустрії туризму вимагає підготовки кваліфікованих професіоналів. Вимоги галузі туризму в новітніх всесвітніх умовах здебільшого зосереджено на закономірності рівнозначного кадрового забезпечення всіх шляхів формування, розвитку, різноманітних видів і форм туристичної галузі. Акцентовано, що основоположні протиріччя полягають, по-перше, в специфічному багатопрофільному характері туризму, що, безперечно, потребує фахівців різних професій, спеціальностей, кваліфікацій; по-друге, – в оновлених відповідно до світового туристичного ринку технологіях підняття якості розроблювання та надання туристичних обслуговувань; розгляду, планування, організації й прогнозування розвитку туристичної індустрії; сучасних методів обслуговування туристів та екскурсантів відповідно до їх попитів і вимог, що, безсумнівно, диктує закладам вищої освіти запровадження оновлених форм, методів, засобів, педагогічного нововведення, цілеспрямованих на ефективність формування готовності здобувачів до фахової практики (Безкоровайна, 2017, с. 58).

Цінність професійної підготовки майбутніх фахівців із туризму до фахової практики на сьогодні позначається на таких позиціях, як: суспільна – розріст туризму як соціально-економічної інфраструктури, міжнародного взаємовідношення й кооперації; культурологічна – розвиток гармонійної, полікультурної індивідуальності із єдиним науковим світосприйняттям щодо світового, інтернаціонального призначення туризму в культурній співдружності людськості; особистісна – інтелектуальний, психологічний, фаховий розвиток, становлення національної свідомості; гуманітарна – розвиток творчого запасу особистості, ерудиції, стремління до самовдосконалення, поширювання знань; політична – усвідомлення спеціальності в туризмі як дієвого способу збереження миру й порозуміння суспільства (Безкоровайна, 2017, с. 235).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Основоположні скерованості організації професійної підготовки майбутніх фахівців із туризму ґрунтуються на засадах Конституції України (1996, ред. 2016), Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про

туризм» (2015); принципах щодо: модернізації фахової підготовки (Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013)); врахування потреб молоді та співвіднесення їх здійснення з економічною змогою країни (Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (2017)); сталого розвитку туризму (Резолюція 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН (2015)).

Питання теоретичних і методичних основ професійної підготовки фахівців із туризму та гостинності схарактеризовано в роботах науковців: А. Віндюка, О. Зоріна, А. Коноха, Н. Маковецької, В. Обозного, Л. Сакун, Є. Радигіної та ін. Проте, проблема з'ясування специфіки методології наукових досліджень в туризмі та гостинності під час написання кваліфікаційних робіт майбутніх фахівців із туризму висвітлена не достатньо, що зумовлює більш ґрунтовне її опрацювання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Зазначимо, що методологія – це система наукових принципів, підходів, прийомів, методів, методик, завдяки яким здійснюється організація наукового дослідження. Від правильного, належного відбору принципів, підходів, прийомів, методів, методик, залежать результати наукового пошуку, підтвердження гіпотези, виконання дослідницьких завдань та досягнення мети наукової праці.

З огляду на зазначене, важливим вбачається акцентування уваги на самостійній діяльності здобувачів туристичної освіти як найважливішої форми будови навчального процесу, що здійснюється під управлінням викладача, втім без його прямої участі. Виконуючи будь-який вид роботи самостійно, зокрема й кваліфікаційну роботу, майбутні фахівці з туризму набувають спроможності брати власну відповідальність; незалежно розв'язувати задачі; віднаходити конструктивні вирішення проблемних питань та вихід із кризових станів; креативно й творчо думати.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою є з'ясування властивостей методології наукових досліджень в туризмі та гостинності в ході написання кваліфікаційних робіт майбутніми фахівцями із туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В процесі відбору форм, видів, методів самостійної діяльності, необхідно враховувати, що її ефективність залежить від скерованої організації та виконання в освітньому процесі, усвідомлення її як цільної педагогічної системи, що плине через усі періоди навчання майбутніх спеціалістів із туризму, створюючи творче освітнє середовище, котре підтримує розріст творчого резерву особистості здобувачів, їх фахових спроможностей.

Ціль активізації самостійної та науково-дослідної роботи майбутніх професіоналів із туризму полягає у: формуванні усталеної мотивації: внутрішньої (усвідомлення очевидної залежності кар'єри впродовж життя від результатів навчання); зовнішньої (вподобання та здібність до навчання); процесуальної (академічної) (оцінка вигідності виконуваної діяльності); рухливому розвитку творчого починання, незалежності, відповідальності, злагожденості студентів; поглибленні й розширенні системи теоретичних професійно цілеспрямованих знань; розвитку дослідницьких умінь та навичок; формуванні пізнавальних спроможностей майбутніх фахівців із туризму; систематизації та закріпленні отриманих теоретичних знань, практичних умінь і досвідів з туристичної практики; формуванні соціальних, організаційно-управлінських, інформаційно-проектних, науково-дослідних компетенцій; розвитку особного інноваційного мислення, здатностей до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації; опануванні студентами уміннями проектування та моделювання; формування й розвиток стійкої мотивації щодо самовдосконалення бажання до майбутньої результативної фахової практики в галузі туризму; виготовлення підґрунтя для кар'єрного шляху протягом всього життя.

Ефективність активізації самостійної та науково-дослідної практики майбутніх спеціалістів із туризму залежить від таких умов: забезпечення правильного, гармонійного поєднання діапазонів аудиторної та самостійної діяльності; оптимізації організації і планування аудиторної та позааудиторної роботи майбутніх спеціалістів із туризму, а також стимулюючих заходів; запровадження в освітній процес наукового, науково-методичного, методичного забезпечення задля трансформації процесу самостійної роботи здобувачів у творчу інноваційну практику; виконання постійного контролю за ходом самостійної діяльності та реалізацією заходів, що стимулюють студентів до її здійснення.

Організація активізації самостійної та науково-дослідної роботи майбутніх фахівців із туризму включає такі форми, як: аудиторна самостійна діяльність, що здійснюється безпосередньо під управлінням викладача; позааудиторна самостійна робота; творча, що розвертається у науково-дослідній та інноваційно-проектній практиці. Активізація самостійної та науково-дослідної практики здобувачів спеціальності туризм відбувається напрямом уведення в освітній процес: активних форм (студент↔викладач): індивідуальні заняття; отримання консультацій щодо виконання завдань дипломних праць; отримання консультацій щодо підготовка наукових доповідей, статей, туристичних проєктів; інтерактивних форм (студент↔викладач, студент↔студент,

студент↔роботодавець): аналіз практичних становищ (кейсів); моделювання ділових ситуацій; творчі задачі; професійно спрямовані завдання; розроблювання туристичних проєктів; виступ із доповіддю; виступ на конференції; підготовка презентації; проєктна інтеграція; комплексні задачі.

Обираючи методи контролювання результативності самостійної та науково-дослідної роботи майбутніх спеціалістів із туризму, слід враховувати, що контроль є мотивуючим фактором їх освітньої практики, справжньою дидактичною угодою, що позитивно позначається на ефективності самостійної діяльності здобувачів.

Видами науково-дослідної роботи здобувачів під час написання кваліфікаційних робіт є: аналіз наукової літератури; обробка та систематизування літературних джерел; вибір наукових джерел, складання бібліографічних виносів із певних задач, питань, рубрик, тем; наукові повідомлення і реферати; наукові доповіді, презентації; наукові тези, статті.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, методологія – це система наукових принципів, підходів, прийомів, методів, методик, завдяки яким здійснюється організація наукового дослідження. Залежно від вибору принципів, підходів, прийомів, методів, методик, здобувачі туристичної освіти під час написання кваліфікаційної роботи отримують певні результати наукового пошуку, підтверджують гіпотезу, виконують дослідницькі завдання та досягають встановленої мети наукової роботи. *Перспективними напрямками* подальших досліджень вбачається розгляд питань проєктної діяльності майбутніх фахівців із туризму та гостинності в ході їх професійної підготовки.

Література

1. Безкоровайна Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 713 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/09_2018/Bezkorovaina_dis.pdf (дата звернення: 05.11.2021).
2. Косовщук А., Безкоровайна Л. Науково-дослідна робота у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризму в закладах вищої освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки. 2021. Вип. №1. Бердянськ: БДПУ. С. 248-255. (дата звернення: 05.11.2021).
3. Безкоровайна Л. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах. *Освітологічний дискурс: електронне наукове фахове видання*. Київ, 2017. № 1–2. С. 67–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_8 (дата звернення: 05.11.2021).

4. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст. 241. Из змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII (222-19) від 02.03.2015 р., *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст. 158. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15> (дата звернення: 06.11.2021).
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 16.04.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 06.11.2021).

References

1. Bezkorovaina, L. V. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodological basis of the professional training of the future masters of tourism in higher educational institutions]. (Thesis of Doctor of Pedagogical Sciences), 713. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University. 713 p. (date of appeal: 05.11.2021) (ukr).
2. Bezkorovaina, L., & Kosovshchuk, A. (2021). Naukovo-doslidna robota u profesiinii pidhotovtsi maibutnix fakhivtsiv z turyzmu v zakladakh vyshchoi osvity [Research work in the professional training of future specialists in tourism in higher education institutions]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*, 1, 248-255. Berdiansk: BSPU (date of appeal: 05.11.2021) (ukr).
3. Bezkorovaina, L. V. (2017). Kontseptsia pidhotovky maibutnix fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [The concept of training future specialists in tourism in higher education]. *Osvitohichnyi dyskurs: elektronne naukove fakhove vydannia*, 1-2, 67-78. Kyiv. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_8 (date of appeal: 05.11.2021) (ukr).
4. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 15.09.1995 r. № 324/95-VR [On Tourism: Law of Ukraine of 15.09.1995 № 324/95-VR] (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 31, St. 241. Iz zminamy, vneseny my zghidno iz Zakonom № 222-VIII (222-19) vid 02.03.2015 r., *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 23, 158. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15> (date of appeal: 06.11.2021) (ukr)
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine of 01.07.2014 № 1556-VII]. Date of renovation: 16.04.2017. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (date of appeal: 06.11.2021) (ukr).

МЕТОДОЛОГИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ТУРИЗМЕ И ГОСТЕПРИИМСТВЕ ВО ВРЕМЯ НАПИСАНИЯ КВАЛИФИКАЦИОННЫХ РАБОТ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ТУРИЗМУ

Л. В. Бескорвайная, П. Ф. Пиптюк, В. Р. Наздравецкая

В статье исследуется проблема методологии научных исследований в туризме и гостеприимстве в ходе написания квалификационных работ будущих

специалистов по туризму в их профессиональной подготовке. Подчеркивается значение профессиональной подготовки будущих специалистов по туризму, функциями которой являются: общественная – подъем туризма как социально-экономической инфраструктуры, международных взаимосвязей и кооперации; культурологическая – рост гармоничного, поликультурного человека с цельным научным мировосприятием в отношении всемирного, интернационального назначения туризма для культурной солидарности человечества; личностное – интеллектуальное, психологическое, профессиональное развитие, становление национального сознания; гуманитарная – подъем творческого резерва личности, эрудиции, стремление к самосовершенствованию, распространению знаний; политическая – осознание профессии в туризме как действенного средства сохранения мира.

Методология является системой научных принципов, подходов, приемов, методов, методик, благодаря которым происходит организация научного исследования будущих специалистов по туризму в процессе их обучения. От должного отбора принципов, подходов, приемов, методов, методик зависят последствия научного поиска, аргументация гипотезы, реализация исследовательских задач и достижение цели научной работы. Выполняя любой вид деятельности самостоятельно, в том числе и квалификационную работу, будущие специалисты по туризму приобретают способность брать ответственность за результаты действий; независимо решать задачи; извлекать конструктивные решения проблемных вопросов и выходить из кризисных положений; креативно и творчески мыслить и действовать.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, методология научных исследований, туризм и гостеприимство, научная деятельность, квалификационная работа, будущий специалист по туризму.

METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH IN TOURISM AND HOSPITALITY DURING THE WRITING OF QUALIFICATION WORKS FOR FUTURE TOURISM SPECIALISTS

L. V. Bezkorovaina, P. F. Pyptiuk, V. R. Nazdravetska

The article examines the problem of research methodology in tourism and hospitality in the course of writing qualification works of future tourism specialists in their professional training in higher educational institutions. The importance of professional training of future specialists in tourism for professional practice, which functions are: public - the rise of tourism as a socio-economic infrastructure, international relations and cooperation; culturological - the growth of a harmonious, multicultural person with an integral scientific worldview in relation to the worldwide, international destination of tourism for the cultural solidarity of mankind; personal - intellectual, psychological, professional development, the formation of national consciousness; humanitarian - raising the creative reserve of the personality, erudition, striving for self-improvement, dissemination of knowledge; political - awareness of the profession in tourism as an effective means of preserving the peace and harmony of society. Methodology is a system

of scientific principles, approaches, techniques, methods, techniques, thanks to which the organization of scientific research of future tourism specialists in the process of their training takes place. The consequences of scientific research, the argumentation of the hypothesis, the implementation of research tasks and the achievement of the goal of scientific work depend on the proper selection of principles, approaches, techniques, methods, and techniques. Performing any kind of activity independently, including qualifying work, future tourism specialists acquire the ability to take responsibility for the results of actions; independently solve problems; to extract constructive solutions to problematic issues and get out of crisis situations; think and act creatively and creatively.

Key words: Professional training, research methodology, tourism and hospitality, scientific activity, qualification work, future tourism specialist.

Безкоровайна Лариса Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна). E-mail: lvbeskorovaynaya@gmail.com

Бескоровайна Лариса Викторовна – доктор педагогічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанного дела Запорізького національного університету (г. Запоріжжє, Україна). E-mail: lvbeskorovaynaya@gmail.com

Bezkorovayna Larysa Viktorivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine). E-mail: lvbeskorovaynaya@gmail.com

Пиптюк Павло Федорович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна). E-mail: piptykpavel@gmail.com

Пиптюк Павел Федорович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізическої культури і спорту Запорізького національного університету (г. Запоріжжє, Україна). E-mail: piptykpavel@gmail.com

Руптіук Павло Федорович – Candidate of Pedagogical Sciences, Department of Theory and Methods of Physical Culture and Sports, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine). E-mail: piptykpavel@gmail.com

Наздравецька Вікторія Романівна – магістр спеціальності туризму Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна). E-mail: vikanazdravietskaya@gmail.com

Наздравецька Вікторія Романовна – магістр спеціальности туризму Запорізького національного університету (г. Запоріжжє, Україна). E-mail: vikanazdravietskaya@gmail.com

Nazdravetska Viktoriia Romanivna – master in tourism, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine). E-mail: vikanazdravietskaya@gmail.com